

De les cendres de l'antiga Unió naix un nou país

El final de l'URSS

La Unió de Repúbliques Socialistes Soviètiques ha deixat d'existir. En el seu lloc, sobre una part del seu territori, ha aparegut una Comunitat d'Estats Independents (CEI) que és, en realitat, la reunió de les tres repúbliques esclaves de l'antiga Unió.

Els eslaus han decidit ajuntar-se. La sorprenent independència d'Ucraïna va ser, en aquest sentit, un pas previ a la confederació de les tres principals repúbliques europees de l'URSS. Unides per una mateixa base ètnica i històrica, totes tres han enterrat de manera definitiva l'URSS i han posat fora de la circulació el president Gorbtxov. La data de l'enterrament, el diumenge 8 de desembre del 1991. El lloc Minsk, la fosca i provinciana capital de Bielorússia, esdevingué capital de la nova Comunitat.

ELS ESLAUS

A l'antiga Unió Soviètica, la que tenia quinze repúbliques, podien distingir-se quatre blocs de poblacions principals. Hi havia els eslaus (Rússia, Ucraïna i Bielorússia), els pobles europeus no eslaus i conquistats després de la segona guerra mundial (Letònia, Lituània, Estònia i Moldàvia), els pobles cristians de la Transcaucàsia (armenis i georgians) i els musulmans (Azerbaidjan, Kazakhstan, Tadjikistan, Uzbekistan, Turcmènia i Kirguizistan). Els més importants en tots els aspectes eren els eslaus. Els eslaus concentraven la major demografia i economia, eren els hereus de la història de l'imperi tsarista i de la revolució, els fundadors de l'URSS, els pi-

lars sobre els quals s'aguantava la Unió. En total 208 dels 285 pobles habitants de l'antiga URSS, encara que cal matisar que, dins Rússia, hi ha una quantitat enorme de minories. La nova comunitat es manifestà des del primer moment oberta a acceptar al seu si totes les anti-

gues repúbliques de l'URSS, anunci que va motivar algunes reaccions a la transcaucàsia (temerosa dels seus veïns musulmans) i una poc dissimulada excitació a les repúbliques centro-asiàtiques de majoria mahometana.

Els pobles eslaus són un grup dels pobles indoeuropeus, grup al qual pertany la majoria dels pobles d'Europa, i que ocupava primer el territori entre l'Oder i el Volga i entre la Bàltica i els Carpats. Posteriorment van escampar-se més enllà i ocuparen una part del centre d'Europa. Avui dia són eslaves, a banda de les tres repúbliques de la Comunitat d'Estats Independents, Polònia, Txèquia i Eslovàquia, Bulgària, Eslovènia, Croàcia, Sèrbia, Montenegro i la Macedònia, més alguns illots petits com ara els lusacians d'Alemanya.

L'ECONOMIA

Des de fa dècades el nacionalisme rus es queixa de la quantitat de diners que els costa mantenir les repúbliques més endarrerides de l'URSS. L'URSS era un imperi, sens dubte, però un imperi peculiar, ja que li costava molts diners al centre. La política de promoció de noves classes dirigents kazakes o georgianes i la dotació d'infraestructures mínimes a les repúbliques més endarrerides era un llast

Ieltsin i Gorbtxov.

ARXIU

El final d'una obsessió

Quan ja han passat quatre mesos de la gran convulsió d'agost a Moscou, es veu més clar que mai que el Partit Comunista era més que un partit-estat: era l'estat mateix i, més encara, el ciment ideològic que feia funcionar l'imperi. I bon punt dissolt el PCUS, desintegrat el ciment, les esquerdes es van anar eixamplant fins que allò que coneixíem com Unió Soviètica s'ha ensorrat definitivament.

Els comunistes conservadors amb la seva aventura colpista van provar la metastasi i els demòcrates ex-comunistes han aixecat l'acta de defunció, sense importar-los gens ni mica els esforços de Mikhaïl Serguèievitx Gorbtxov per salvar el malalt, però no pas mort, estat soviètic. La iniciativa de l'anomenat front esclau de crear l'ambigüa

i inconcreta Comunitat d'Estats Independents és, de fet, el "colp dels demòcrates" que culmina el període d'instabilitat i de buit de poder iniciat amb el colp del 9 d'agost. Un colp, el dels demòcrates, que té molts objectius però que el primer de tots, el principal, és refermar la legitimitat del nou període històric que obre el postcomunisme i, al mateix temps, donar la imatge que hi ha un poder, que el "buit" s'ha omplert i que les dramàtiques crides de Xervardnadze i del mateix Gorbtxov avisant del perill d'un nou sobresalt comunista-militar ja no tenen cap sentit.

Així, doncs, una vegada més —i aquesta sembla la més definitiva— Gorbtxov ha estat la víctima d'un dels seus dos flancs polític-ideològics. Per l'agost va ser la dreta. Ara ha estat l'"esquerra"

autoanomenada democràtica. Sempre víctima, Mikhaïl Serguèievitx de la seva obsessió, gairebé patològica, per ser el centre: primer el centre ideològic en el context de la *perestroika* i de l'hegemonia del PCUS; després de l'agost, l'obstinació per refundar l'imperi quedant-se ell amb el centre geopolític.

Totes dues operacions han fracassat estrepitosament i l'únic "centre" que Gorbtxov pot conservar a hores d'ara és el d'una pàgina de la història.

El centre de molts reconeixements internacionals pel mèrit d'haver enterrat la guerra freda. Mèrit d'un socialista convençut —marxista, radical i humanista— que va

creure, també obsessivament, que era possible democratitzar l'herència de Stalin. Mèrit d'un "federalista" massa jacobí per no mesurar prou bé la gran força centrífuga

d'uns nacionalismes que ell mateix havia estimulat en obrir la caixa dels trons.

El futur ara es diu Borís Nikolàievitx Ieltsin. Un home que haurà de fer molt de cas a alguns dels bons tècnics i intel·lectuals que l'envolten si vol mantenir el liderat i el control de la Rússia profunda. Perquè, si el perd, la solució de recanvi vindrà de la mà dels agitadors nostàlgics o dels demagogs feixistes. De clientela política no els en faltaria.

Llibert Ferri

evident per a l'economia russa, que no soviètica.

Les denúncies, en aquest sentit, ja eren habituals en èpoques passades, però es van accentuar amb la *perestroika*. Quan els altres pobles de la Unió van començar a atacar el nacionalisme rus, els russos van reaccionar tractant-los de desagraïts. Aquest era el ferment d'una posició aïllacionista que cada vegada ha anat guanyant més adeptes: tornar a concentrar la majoria de la població russa a Rússia per dedicar-la a la reconstrucció del país. Això, sobretot, amb una fita mítica: la colonització dels grans espais siberians, que aquests grups veuen com una espècie de *far-west*.

La creació de la Comunitat d'Estats Independents, constituïda primer només per Rússia i les seues dues repúbliques germanes podria ser un primer pas en aquesta direcció. Podria ser el primer gest d'abandonament als pobles no esclaus a la seua sort per tal de refer les forces del nucli esclau.

LEGALITAT

Tanmateix la proclamació de la Unió dels Estats Independents planteja greus

problemes de legalitat internacional, problemes que han afectat especialment el fins ara president de la Unió, Mikhaïl Serguèievitx Gorbtxov.

La declaració de Brest, ciutat on es lligà el pacte entre les tres repúbliques, afirmava que l'URSS "ha deixat de ser un agent de les relacions internacionals" i deia clarament que en el territori de les tres repúbliques "s'aturarà l'aplicació de totes les lleis d'estats tercers, inclosa l'ex-URSS". Amb això es deixava pas a la següent paradoxa: les tres repúbliques fundadores de l'URSS abandonaven la Unió al temps que deixaven aquesta reduïda, a tot estirar, a repúbliques que s'hi van incorporar amb posterioritat, o a no res.

La declaració de Brest va ser firmada pel president de Rússia, Borís Ieltsin, pel president d'Ucraïna, Leonid Kravtxuk i pel president del parlament de Bielorússia, Stalísnav Xuskievitx.

ARMES NUCLEARS

Una de les primeres qüestions plantejades des de fora a la nova Comunitat ha estat la de les armes nuclears. La Comunitat té la pràctica totalitat de les forces nuclears soviètiques instal·lades en els seus ter-

ritoris. Dels 1.387 míssils nuclears que té l'antiga URSS, només 104 són fora de les noves fronteres, concretament al Kazakhstan. La resta es troben a Rússia (1.035), a Ucraïna (176) i a Bielorússia (52). Els bombarders estratègics es troben només a Rússia (70) i a Ucraïna (30). Les tres repúbliques acullen també 101 de les 145 divisions de l'Exèrcit Roig.

Els dirigents de la nova Comunitat han anunciat que respectaran tots els pactes de desarmament signats per l'antiga Unió Soviètica i que, inclús, aniran més enllà. En efecte. L'accident de la central nuclear de Txernòbil es va produir al nord d'Ucraïna, fet que va convertir aquesta república i la de Bielorússia en les més afectades. Les seues poblacions han desenvolupat una fortíssima oposició a les centrals i a les armes nuclears, i per això tots els programes dels nous governs proposen la destrucció tan ràpida com siga possible de l'armament nuclear instal·lat en aquestes repúbliques.

Aquesta decisió és vista amb especial satisfacció des dels Estats Units i Europa, que veien amb molta preocupació la proliferació de nous poders amb capacitat de disposar de l'armament nuclear.

Vicent Partal